

Zprávy

VÝSTUPY 2. NÁRODNÍ KONFERENCE O ŽENÁCH VE VĚDĚ

GENDER JAKO SOCIÁLNÍ INOVACE: ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI V MĚNÍCÍM SE VĚDECKÉM PROSTŘEDÍ

22. září 2011 se v prostorách hlavní budovy Akademie věd uskutečnila 2. národní konference o ženách ve vědě s názvem *Gender jako sociální inovace: Rovné příležitosti v měnícím se vědeckém prostředí*.¹ Záštitu nad konferencí převzala místopředsedkyně Senátu Parlamentu ČR Alena Gajdušková, náměstkyně ministra školství, mládeže a tělovýchovy pro výzkum a vysoké školství prof. Ing. Ivan Wilhelm, CSc., předseda Akademie věd České republiky prof. Ing. Jiří Drahoš, DrSc., a ředitel Informačního centra OSN v České republice Michal Broža. Z diskusí panelistek a panelistů i obecně na plenárním zasedání a ve třech paralelních sekcích, jež se zabývaly tématy institucionálního zabezpečení řešení genderové rovnosti ve vědě a zastoupení žen v rozhodovacích pozicích, kombinací rodinného a pracovního života a problematikou začátku akademické dráhy, vzešly návrhy opatření, která organizátorky konference předkládají odborné komunitě, vědecké i nejširší veřejnosti i osobám v rozhodovacích pozicích výzkumných a vysokoškolských institucí a státní správy zodpovědné za výzkum, vývoj a inovace. Cílem opatření a podnětů, které vycházejí ze zahraniční praxe,² je upravit pracovní podmínky tak, aby byly naplňovány rovné příležitosti žen a mužů a genderová rovnost v české vědě. V následujícím období Národní kontaktní centrum – ženy a věda osloví adresně zainteresované instituce s podněty, které se jich týkají, příklady řešení v zahraničí a nabídkou spolupráce při hledání vhodných řešení v rámci jejich fungování.

Institucionální zabezpečení genderové rovnosti

- › **Zajistit řešení otázky genderové rovnosti ve výzkumu, vývoji a inovacích v odpovědných orgánech vědních**

¹ http://www.zenyaveda.cz/html/index.php?s1=1&cs2=3&cs3=24&cs4=3&cs5=0&cs6=0&lng=12&user_url=&menu_id=1&cm=1&typ=clanky&recid_cl=2730&menu_id=1

² Viz Tenglerová, H. *Postavení žen v české vědě a aktivity na jejich podporu. Monitorovací zpráva za rok 2010*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v. v. i., 2011. s. 40–46.

politik, od poradního orgánu vlády Rady pro výzkum, vývoj a inovace po ministerstva s rozpočtovou kapitolou na výzkumu, vývoj a inovace a grantové agentury prostřednictvím provádění genderového mainstreamingu.

- › Systematicky **vzdělávat zaměstnance/zaměstnankyně** veřejné a státní správy v otázkách genderové problematiky tak, aby byla otázka genderové rovnosti odpovídajícím způsobem reflektována v politikách a opatřeních v oblasti výzkumu, vývoje a inovací.

Zastoupení žen v rozhodovacích pozicích ve vědě a výzkumu v ČR

- › **Zajistit rovné zastoupení obou pohlaví v rozhodovacích grémiích** (grantových komisích, výběrových komisích, orgánech formulujících vědní politiku atd.) s cílem zajistit rovnou účast žen na rozhodovacích procedurách ve výzkumu, vývoji a inovacích a zároveň vědeckou kvalitou a excelencí reprezentovanou význačnými českými badatelkami.

Podpora žen při vstupu do vědecké profese a jejich setrvání ve vědecké profesi

- › **Rozvíjet mentoringové programy** pro studentky SŠ, VŠ, v doktorských programech a na postdoktorské úrovni.
- › **Udílet ceny pro ženy a podpořit jejich rozvoj** s cílem motivovat mladé badatelky a podtrhovat význačné úspěchy a kvality žen-vědkyň, které mnohdy zůstávají neviditelné.
- › **Zajistit rozvoj ženských sítí a dalších vzájemně podpůrných aktivit.**
- › **Pořádat a podporovat pořádání konferencí**, jako jsou národní konference o ženách a vědě, s cílem šířit povědomí o otázkách genderové rovnosti a společných problémech a bariérách, se kterými se ženy ve vědě potýkají.

Kombinace práce a rodičovství ve vědecké profesi

- › **Systematicky a transparentně ošetřit možnost přerušování řešení grantu z důvodu rodičovství v zadávací dokumentaci grantových agentur.**
- › **Zavést návratové granty určené pro rodiče** po rodičovské dovolené.
- › **Odstranit bariéry** a legislativní omezení **zamezující svobodné volbě délky pobírání rodičovského příspěvku.**
- › **Podporovat institucionální péči o děti ve věku 0–6 let**, a to jak v podobě koncepčních kroků příslušných ministerstev, tak ve zřízení „univerzitních“ školek a dětských koutků.
- › **Zahrnout čas strávený na rodičovské dovolené do kariérních řádů výzkumných institucí** a hodnocení pracovního výkonu (tj. prodlužování pracovních smluv a atestací o dobu strávenou na rodičovské dovolené včetně požadavku, aby bylo při hodnocení vědeckého výkonu zohledněno, zda byl v daném období rodič na rodičovské dovolené).
- › **Podporovat částečné úvazky a flexibilní uspořádání pracovní doby.**

Začátek akademické dráhy: Mobilita a pracovní nejistota

- › **Otevřít diskusi o roli a postavení doktorandů a začínajících vědců a vědkyň** (asistentů, odborných asistentů a postdoktorandů) v českém akademickém prostředí.
- › **Doktorské studium:**
  - **Formulovat povinnosti institucí vůči doktorandům**, především nastavení vztahu mezi školiteli/kami a studujícími.

- **Navýšit stipendia** tak, aby představovala pro studující příjem a oni se mohli soustředit na vědeckou práci a nezůstávali v tak silné závislosti na rodičích, na tom, zda školící instituce získají finanční prostředky na navýšení stipendií, či nemuseli hledat další zdroje příjmů. Předpoklad, že doktorské studium zajistí finančně rodina / sám doktorand produkuje sociální nerovnosti, kdy se pouze někteří doktorandi v závislosti na svém sociálním postavení mohou plně soustředit na výzkumný projekt.
- V těch vědách, kde není ustavena úzká spolupráce mezi školiteli a studujícími, **zavést finanční podporu studentských vědeckých konferencí**, které si studující organizují sami, tak, aby získali další prostor pro diskusi a zpětnou vazbu svých disertačních projektů.
- › **Postdoktorská fáze vědecké dráhy:**
  - **Vypisovat skutečně otevřená a transparentní výběrová řízení na akademické pozice.**
  - **Podporovat mobilitu a internacionalizaci akademického prostředí** – a to nejen výjezdů studujících do zahraničí, ale větší otevření českých akademických institucí tak, aby pouze netěžily z toho, že západní vědecké instituce umožňují získání zkušenosti a (post) doktorandi/ky odjedou „na zkušenou“, ale aby takové prostředí vytvářely i v domácích institucích.

Obraz vědy v médiích

- › Pracovat na mediálním obsahu tak, aby nedocházelo k dalšímu šíření stereotypních představ o vědě, vědcích a vědkyňích.

Alice Červinková, Petr Pavlík, Marcela Linková, Hana Tenglerová, Marta Vohlídalová

ČESKÁ VĚDA POTŘEBUJE KARIÉRNÍ PLÁNOVÁNÍ A GENDEROVOU ROVNOST: ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA Z AUDITU SYSTÉMU VÝZKUMU, VÝVOJE A INOVACÍ V ČR

V polovině října zveřejnilo MŠMT výstup auditu systému VaVaI za 38 milionů Kč, jehož autorem je konsorcium vedené společností Technopolis. Zpráva je dostupná na webových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Na rozdíl od Průběžné zprávy, kde se téma genderové rovnosti vůbec neobjevilo, je v Závěrečné zprávě zmínka několikrát. Jde zejména o část 7 věnovanou Lidským zdrojům ve výzkumu a vývoji. Autoři zde upozorňují na problém nedostatečného zastoupení žen v české vědě. Genderové rovnosti se věnují

především v kapitolách 2.5.2. Women's careers in science (s. 24) a 2.7.4. Recruitment, tenure and gender (s. 36). Zpráva též obsahuje příklad dobré praxe ze Švýcarska a Nizozemí (kapitola 7.1.3., věnovaná Genderovým politikám). Vzhledem k dlouhodobé absenci jakýchkoli politik a opatření na podporu genderové rovnosti v českém výzkumu, vývoji a inovacích pak působí poměrně paradoxně, byť ne překvapivě, zjištění auditorů a auditorek, uvedené v Summary report (s. 45): „Například 96 % ředitelů, kteří odpověděli na náš